

40 éve alapították a Fasching Antalról elnevezett geodéziai kitüntetést

Egy kitüntetés létesítéséhez alapvetően két feltételnek kell teljesülnie. Először annak, hogy igény merüljön fel, másodsor pedig annak, hogy az alapítás pénzügyi feltételei biztosítva legyenek. Az igényről *Raum Frigyes* 1968-ban így nyilatkozott: „... a kiemelkedő geodéziai, térképészeti, tudományos és gyakorlati munka jutalmazására emléklakettet kellene alapítani” [2]. A pénzügyi feltételek lehetőségéről pedig *Domokos György* így írt: „Az új gazdasági mechanizmus nyereségérdekeltségi rendszere biztosítja, hogy... (a vállalat) éves beralapjának 4%-a lehet az az igazgatói alap, amely a dolgozók jutalmazását, és egyéb szociális és kulturális juttatások fedezetét szolgálja” [1]. A kitüntetés névadójáról pedig *Halász Péter* így beszélt: „...*Fasching Antal* ... egyike azoknak a geodétáknak, akire méltán emlékezhetünk, ... aki kiemelkedő szaktudásával ... kiérdemelte az utókor megbecsülését” [4].

Ezek után tekintsük át röviden ennek a kitüntetésnek az eddigi történetét.

A BGTV vezetősége 1969 januárjában elhatározta, hogy a Tanácsköztársaság 50. évfordulója alkalmával – felhasználva a történelmi helyzetet, valamint a nyereség-visszatérítés lehetőségét – *Fasching Antal*ról elnevezett emléklakett adományozására alapítványt hoz létre. A földmérő szakmának jól jött *Fasching* személye, mert ő nem csak kiváló szakember, de prominens személyisége is volt az Állami Földmérés akkori szervezetének. Az adományozás feltételei – többek között – a következők voltak: „...*az emléklakettet első ízben öt, a továbbiakban két-két személy kaphatja meg kétvente. Az emléklakett odaítéléséről bizottsági javaslat alapján a BGTV vezetősége dönt. Az emléklakett a BGTV keretein belül, illetve annak érdekében kifejtett kiemelkedő szakmai és tudományos munkásságért adományozható*” (részlet az alapszabályzatból) [3].

Első alkalommal *Hazay István, Bence Tivadar, Csatkai Dénes, Pénzváltó Géza* és *Ráskay Zoltán* kaphatta meg a kitüntetést, amelyet *Tóth Lajos* igazgató adott át. *Dr. Homoródi Lajos* professzor mondott ünnepi beszédet, amelyben méltatta *dr. Fasching Antal* szerepét az Állami földmérés szervezetében és a földbirtokrendezés

területén. „...*Fasching földmérőmérnök haladó és szociális gondolkodású ember volt. Járt a országot, a magyar falvakat, a földmérők mindenkori sorsának megfelelően, így láthatta azokat a problémákat, amelyek... a magyar társadalmat a megoldatlan földkérdés miatt feszítették... Ez alkalommal tisztelettel emlékezünk meg arról a földmérőről, aki a szakterület részéről mindent megtett azért, hogy a föld azé legyen, aki megműveli*” – fejezte be ünnepi beszédét *dr. Homoródi Lajos*. Bízvást állíthatjuk, hogy szavai ma is időszerűek [3].

1970. július 13-án, a Bosnyák téri Térképészeti Székház előcsarnokában, a *Fasching*-emléklakett kitüntetettjeinek tiszteletére emléktáblát avattak, melyet *Dobándy Károly* iparművész tervezett és készített. A táblát *Halász Péter*, a MÉM OFTH akkori elnöke leplezte le. Az ünnepi beszédet a következő szavakkal zárta: „...*az elmúlt 25 év alatt* (t.i. a háború befejezése óta) *a földmérés területén kimagasló szakmai sikerek születtek. Ez lelkesíten tovább a jó munkára, melynek eredményeképpen az emléktábla névsora a következő esztendőben növekedni fog*” [4]. A táblán a nevek valóban szaporodtak, de már más körülmények között.

Az eredeti alapszabály szerint a plakett odaítélése minden második évben történhetett volna két személy számára. Ezért 1970-ben nem volt feltűnő, hogy nincsenek kitüntetettek. A színpalak mögött azonban tárgyalások folytak az OFTH és a BGTV vezetői között a plakett további sorsáról. A minisztérium ugyanis azt akarta, hogy a kitüntetés kiterjedjen az országot átfogó földhivatali hálózatra. A BGTV ragaszkodott eredeti célkitűzéséhez, amelyet saját ötletéből és saját finanszírozásával alakított ki, és nem akarta, hogy felhiguljon és idővel a kitüntetés leértékelődjön. Mivel a két fél ezen a ponton nem tudott megegyezni, ugyanakkor az OFTH felettes szerve volt a BGTV-nek, ezért az 1969. évi kezdeményezés folytatását az OFTH hivatalból megszüntette és a kitüntetés további sorsát saját hatáskörébe vonta. Ezek után nem számított meglepetésnek, hogy az 1970. december 16-án megjelent MÉM miniszteri utasítás a kitüntetést „újraalapította”

[5]. A technikai lebonyolítást a FÖMI-re bízta, ahol 1971-ben e sorok írója volt az ügy intézője. Az alapszabály két ponton változott. Az egyik, hogy a bronz emléklapok (melyet *Borsodi-Bindász Dezső*¹ szobrászművész tervezett) körirata: „Alapítva Magyarország felszabadításának 25. évfordulóján, 1970-ben” szövegre módosult, minek következtében az ünnepélyes átadás nem március 21-hez, hanem április 4-hez kötődött. Továbbra is két-két személy részesülhetett a kitüntetésben, de nem két évente, hanem évente. Az „új” Fasching emléklapok először 1972-ben osztották ki [5].

1972 és 1977 között a következők kaptak kitüntetést: *Bene András* és *László Sándor* (1972-ben), *Bodai Lajos* és *Joó István* (1973-ban); *Alpár Gyula* és *Mihók István* (1974-ben), *Michalik István*, *Sallai Béla* és *Regőczy Emil* (1975-ben), *Fábián László* és *Jagasics Béla* (1976-ban), *Somló József* és *Szabó Imre* (1977-ben). 1978-tól a kitüntetés neve plakettől éremre változott, mivel egy kormányrendelet újraszabályozta a kitüntetések rendjét [9]. (Itt jegyzem meg, hogy ekkor szűnt meg a „Térképészeti Kiváló dolgozója” kitüntetés is, és helyébe lépett a „Kiváló munkáért” elnevezésű – minden szakterületre egységes – jutalmazási forma.)

1978 és 1989 között a következők részesültek Fasching emlékérem kitüntetésben: *Györke Dénes* és *Homoródi Lajos* (1978-ban), *Kovács Béla* és *Gabos György* (1979-ben), *Gál Gyula* és *Papp Zoltán* (1980-ban), *Balázs László* és *Zsámboki Sándor* (1981-ben), *Vincze Vilmos* és *Szabó Sándor* (1982-ben), *Füry Mihály* és *Nagy Lajos* (1983-ban), *Papp Géza* és *Hováth József* (1984-ben), *Gebry János* és *Kiss Sándor* (1985-ben), *Huszár István* és *Szentesi András* (1986-ban), *Vizi István* (1987-ben), *Detrekői Ákos* és *Lukács Tibor* (1988-ban), *Bak Antal* és *Bartos István* (1989-ben). A felsorolásban most ismét egy kis szünetet kell tartanunk, mert a kitüntetés történetében – a rendszerváltás miatt – változás állt be.

¹ Borsodi (Bindász) Dezső az 50-es években egy rövid ideig az ÁFTH személyzeti vezetője is volt.

A Fasching Antal-díj
(Fotó: HBA)

A változással összefüggésben elindított de-regulációs folyamat során sok korábbi törvény, rendelet és utasítás hatályát veszítette. A Földművelésügyi Minisztérium új vezetősége – az ágazati kitüntetések átvizsgálása során – megkérdőjelezte *Fasching Antal* személyét, aki szerintük a Tanácsköztársaság ideje alatt vállalt szerepe miatt érdemtelenül vált arra, hogy a továbbiakban róla kitüntetést nevezzenek el.

A Geodéziai és Kartográfiai Egyesület elnöksége állásfoglalásban [10] utasította vissza a minisztérium által felhozott kifogásokat.

Beadványában rámutatott arra, hogy *Fasching Antal* 1919-ben semmilyen politikai megmozdulásban nem vett részt, és a földreform végrehajtását nem politikailag, hanem kizárólag műszakilag irányította, illetve ellenőrizte. Az 1969-ben alapított kitüntetés előterjesztői valóban eltúlozták *Fasching Antal*nak a Tanácsköztársaság ideje alatti szerepét, de ez politikailag akkor érthető volt. Az állásfoglalás végül megemlíti, hogy a kitüntetés névadójának esetleges megváltoztatása

nem csupán *Fasching Antal* személyének nyilvános leértékelését jelentené, hanem azt a 41 kiváló földmérő-térképész szakembert is sértené, akik 20 éven át ebben a kitüntetésben részesültek [10], [15], [16].

A helyzetet tovább nehezítette, hogy nemcsak a kitüntetés elnevezését akarták megváltoztatni, de a Földművelésügyi Minisztérium árkádsorából *Fasching Antal* bronz mellszobrát is el akarták távolítani (melyet 1982-ben, halálának 50. évfordulója alkalmával, teljes nyilvánosság előtt avattak fel [8]).

A Magyar Tudományos Akadémia illetékesei, a geodéziai felsőoktatás, a GKE és az FM FTF összefogására a minisztérium új vezetése meghátrált, és *Fasching Antal* „ügye” ezzel lekerült a napirendről. Ebben a vitában akkoriban többen kiálltak a kitüntetés névadója mellett. Meg kell, hogy említsünk néhány nevet: *Domokos György* (MFTTT elnök), *dr. Joó István* (előző elnök), *Raum Frigyes* (társelnök), *Vagács Géza* (bizottsági titkár), *Zsámboki Sándor* (FM FTF főosztályvezető), *Vörös Imre* (a Geodézia és Kartográfia akkori szerkesztője) és sokan mások [10].

1991-ben a Magyar Országgyűlés megalkotta a XXXI. törvényét a kitüntetések új rendjéről. A törvény előírta, hogy minden ágazati miniszter – saját területén – 1992. január 1-ig alkossa meg az erre vonatkozó rendeletét. Az FM vezetése ezt meg is tette [12], de az intézkedés elhúzódnása miatt 1990-ben és 1991-ben a kitüntetést nem adták ki. Az új rendelet három lényeges változást hozott. Először az elnevezést Fasching-díjra változtatták és 30 000 forintot kapott a kitüntetett. Másodszor az érem körirata „*Fasching Antal emlékérem, alapítva 1970-ben*” szövegre változott. Végül az átadás április 4. helyett március 15-éhez kötődött. 1992 és 1994 között a következő szakemberek részesültek a kitüntetésben: *ifj. Hőnyi Ede* és *Szabó Gyula* (1992-ben), *Szádeczky-Kardoss Elemér* és *Vörös Imre* (1993-ban), *Fejér László* és *Riegler Péter* (1994-ben).

1994-ben egy FM rendelet [13] ismét újraszabályozta a kitüntetés rendjét. Ettől kezdve évente három személy kaphatja meg és a vele járó jutalom összege 50 000 forintra emelkedett. 1995 és 1998 között a következők részesültek kitüntetésben: *Niklasz László*, *Sárdy Andor* és *Varga Gábor* (1995-ben), *Horváth Kálmán*, *Mihály Szabolcs* és *Frankó Pál* (1996-ban), *Bölonyi György*, *Horváth Balázs* és *Kummer Mihály* (1997-ben), *Ágfalvi Mihály*, *Csornai Gábor* és *Újlaki Tibor* (1998-ban).

Az 1999. évi FVM rendelet annyi változást hozott, hogy a díj mértékét a mindenkori köztisztviselői alapbér ötszörösében állapították meg. (Ennek összege jelenleg mintegy bruttó 180 000 forint.) 1999 és 2009 között a következők részesültek Fasching-díjban: *Árvolt Gyula*, *Raum Frigyes* és *Tamás László* (1999-ben), *Biró Péter*, *Winkler Péter* és *Ponicsán Gábor* (2000-ben), *Berényi András*, *Latkóczy Olga* és *Várnay György* (2001-ben), *Bartos Ferenc* és *Papp Iván* (2003-ban), *Bácsatyai László*, *Földi Ervin* és *Remetey-Fülöpp Gábor* (2004-ben), *Apagyi Géza*, *Biró Gyula* és *Márkus Béla* (2005-ben), *Hodobay-Böröcz András*, *Osskó András* és *Veress Sándor* (2006-ban), *Buga László*, *Gross Miklós*, *Horváth Gábor*, *Kisvárdai László*, *Nagy István* és *Vass Tamás* (2007-ben), *Ádám József*, *Berényi László* és *Miklós Róbert* (2008-ban), *Alabér László*, *Borza Tibor*, *Hidvéginé Erdélyi Erika* és *Papp-Váry Árpád* (2009-ben).

A kitüntetettek rövid életrajzát lapunk 1997 óta ismerteti.

Eltérés eddig két alkalommal történt az FVM rendeletről: 2007-ben, amikor – a földügyi szak-

igazgatás bevezetésének 40. évfordulója alkalmával – kivételesen hatan kaptak kitüntetést. 2009-ben pedig az önálló, magyar katonai térképészet megalakításának 90. évfordulója alkalmából negyedikként *Alabér László* alezredes részesült a kitüntetésben.

Az elmúlt 40 év alatt 95-en kapták meg a *Fasching Antal* emlékérmét. Időközben többen örökre eltávoztak közülünk, emléküket e cikk is igyekszik megőrizni. Az élőknek gratulálunk, jó egészséget és további szép szakmai sikereket kívánunk!

Dr. Székely Domokos

IRODALOM

- [1] *Domokos György*: Nyereségérdekeltségi rendszer a térképészeti vállalatoknál (GK 1968/6)
- [2] *Raum Frigyes*: Geodéziai konferencia Sopronban (GK 1968/6)
- [3] *Raum Frigyes*: Fasching emléklap (GK 1969/3)
- [4] *Raum Frigyes*: Emléktábla avatás (GK 1970/5)
- [5] 34/1970/MÉM 49. sz. miniszteri utasítás
- [6] *Bendefy László*: A magyar földmérés (1890–1920) Bp. 1970
- [7] *Raum Frigyes*: A magyar földmérők arcképcsarnoka I. kötet (Bp. 1976)
- [8] *Hrenkó Pál*: Fasching Antal szobrának felavatása (GK 1982/6)
- [9] 1977. évi Kormányrendelet a kitüntetések új rendjéről
- [10] *Raum Frigyes–Vagács Géza*: A GKE állásfoglalása a Fasching Antal emlékérméről (GK 1990/5)
- [11] 1991/XXXI. Tv. A kitüntetések szabályozásáról
- [12] 2/1992/I.27. FM sz. rendelet az ágazati kitüntetésekről
- [13] 46/1994/VI. 30. FM sz. rendelet a kitüntetésekről
- [14] 11/1999/I. 29. FVM sz. rendelet a kitüntetések módosításáról
- [15] *Székely Domokos*: 125 éve született Fasching Antal, a kitüntető díj névadója (GK 2004/12)
- [16] *Székely Domokos*: Fasching Antal halálának körülményei (GK 2005/4)
- [17] *Székely Domokos*: 50 éve alapították a „Térképészet kiváló dolgozója” kitüntetést (GK 2006/7)
- [18] A Geodézia és Kartográfia c. szaklap: Kitüntetések rovatai 1969-től 2008-ig